

MEMÒRIES BETERANES

DE JUAN FUENTES ALOY

Recollides i adaptades per Joan M. Pons Campos

III. DIVERTIMENTS DE FESTEJADORS

Les parelles de nuvis del meu temps, com les d'abans, tenien una forma de divertir-se molt diferent a la de hui dia. No havia tant de llocs per a d'ells, ni espectacles, ni mitjans audiovisuals a l'abast de tots, com per divertir-se. A tots els xics els agafava el nuviatge quan treballaven en el camp, o poc abans de començar el servici militar. A les xiques ajudant a casa o recol·lectant en el camp. No obstant, havia parelles que ja se coneixien molt d'anys abans, quan formaven colles d'amics en la infantesa. Així que tan sols el festeig era possible els cap de setmana i els festius (crec que d'ací ve la paraula "festejar"). És veritat que hi havia cinema, i sales de balls, però s'ha d'aclarir que això estava molt controlat, perquè les parelles sempre anaven acompanyades d'un familiar.

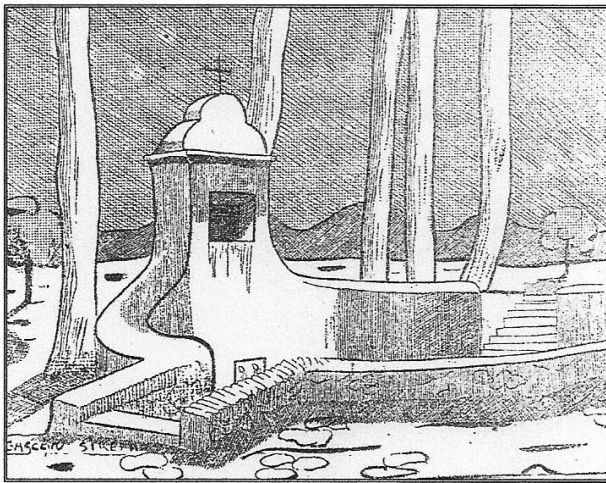
Ara contaré com es divertien i festejaven.

ANAR A LA FONT

Com vaig contar en altra ocasió, en el poble l'aigua potable a penes existia. Era aigua dels pous que en quasi totes les cases havien (a ma casa, per exemple), però podia resultar dolenta per al consum. L'aigua corrent va arribar a finals dels 1920, però tan sols per a la part baixa del poble, i, encara així, no a totes les cases. Poc després es construï un dipòsit elevat a

un costat del castell per a que l'aigua arribés a tot el nucli vell de la població.

En la plaça del Raval (o Arraval), com es deia quan jo era molt xicotet, hi havia una font amb diversos canós d'on eixia brols d'aigua ben fresca i bona. La font estava més a baix per la qual cosa s'accedia per mitjà d'una estreta escala. Més endavant hi havia altra font, la *font primera*, que estava en un dels llavadors, a l'alçada d'on hui hi ha l'Ambulatori, amb dos canós. La font segona, de la que m'he referit al principi, va desaparèixer cap l'any 1927, quan es va transformar l'Albereda, construint-se en un

costat un abeurador que la recordava, el qual encara està. L'altra font continuà fins l'any 1968, que és quan van ser tapats els llavadors per perillosos i inservibles, després de canalitzar l'aigua que discorria per allà.

Dibuix de 1914 de la font de l'Albereda de Francesc Gascó Sirera.

Dic tot això perquè tots els dies les xiques jòvens anaven a les fonts quan es posava el sol amb el pretext de recollir aigua. Però en veritat era un pretext molt utilitzat per a poder trobar-se amb el pretendent, qui l'acompanyava i ajudava a dur el càntir i així parlar de coses del nuviatge o per a començar una relació que creara massa recels.

PASSEIG DELS DIUMENGES

Els diumenges, al començar la fosca per la vesprada i preferentment a la primavera i a l'estiu, era costum que les parelles de nuvis passejaren pel carrer Alfàbegues, que

en aquells temps (parle dels anys 1920, 1930) s'anomenava carrer de València. Des de la plaça del Sol fins abans d'arribar a la carretera, hi havia un trasbals constant de colles de xics amb xiques, d'amics sols o d'amigues soles, passeig cap a dalt, passeig cap a baix, parlant de les seues coses. Ho podien fer tranquil·lament, lliures de la circulació rodada perquè, senzillament, no existia.

Era molt curiosa l'estratègia que utilitzaven les xiques respecte als xics, tant per evitar caure amb un pretendent no desitjat, com per aconseguir un que siguera del seu gust. Per exemple, si donat el cas que una amiga no li interessava el xic, es posaven ambdós costats d'este dos de les amigues que si les queia bé i el xic elegia, millor dit, s'ha agarrava, a la qui més l'agradava.

Les quadrilles de xiques solien ser de quatre o cinc i *jugant* a això cap a munt i cap a baix s'ho passaven de meravella.

La gent major, sobre tot les dones, també gaudia d'este espectacle, però amb l'avantatge de no fer l'esforç de passejar. Solien deixar la porta ben oberta de casa i, tancant els llums interiors, treien cadires sense passar del llindar i començaven a xafardejar còmodament qui anava amb qui.

ELS DIES DE PASQUA

Era tradicional que per a fer la berenada els tres dies de Pasqua, els veïns anessen cada dia a un lloc diferent. Les colles de xics i xiques, sobre tot les parelles de nuvis, tenien com a lloc preferent la zona on està hui el Psiquiàtric (La Providència), o tal vegada un tros més allà, a l'alçada de la caseta de Camineros. En aquell lloc hi havia eres de trillar que tenien una forma redona, ideals per acampar. Altre lloc comunal per berenar era per la zona del Camí de Paterna, però normalment eixe paratge estava dedicat a famílies senceres, per estar relativament més a prop del poble. Hi havia un tercer lloc que estava en la carretera de Serra.

En el cas dels jòvens, normalment qui aportava el berenar eren les xiques, que convidaven als xics. En contraprestació, tenien les xiques la *prerrogativa* de fer esclatar l'ou pintant de la mona a la front del nuvi.

Després de berenar; tot un repertori de jocs: enlairar el catxerulo, botar a la corda, la “gallineta cega”, on a un o a una se’l tapava els ulls amb un mocador i després d’uns tres girs, tocant pel cap, els braços o vestit havia d’endevinar de qui es tractava. Si encertava aquesta persona *pagava*, és a dir, la tenien que tapar els ulls i el joc continuava de la mateixa manera.

Havien bastants de jocs més que eren específics d’esta festivitat, com també una sèrie de cançons. Una de les cançons deia:

*Estos dies de Pasqua
són dies per jugar,
volar el catxerulo
i després a berenar*

Un berenar de Pasqua en el Camí de Paterna (1961)

“A JUGAR A ARMELES”

Per la vesprada de dissabte i de diumenge abans del passeig, es reunien xics i xiques amb la seua parella a la porta de casa d'un o una d'ells. Amb una baralla jugaven a les *armeles*, un joc d'atzar molt senzill que es tractava d'anar tirant les cartes en ordre numeral. Abans de començar, com els diners per als jòvens era molt escàs, posaven cada jugador una quantitat determinada d'ametles (d'ací el seu nom) Qui no tenia per continuar, pagava amb més ametles. Qui acabava més aviat tirant totes les cartes, guanyava el munt resultant. Es tornava a començar de nou fins que era l'hora del passeig.

“A JUGAR A PEROLS”

Als *perols* solia jugar-se els diumenges de temps de la quaresma. Com en aquella època els recipients de cuinar eren majoritàriament de test, quan s'estopejaven un poc o es feien vells, eren guardats per a desfer-se'n quan arribava el moment de jugar als *perols*. Consistia en que xiques i xics es posaven en mig del carrer i formaven un corro, deixant una distància prudent entre un i l'altre. El perol es tirava a l'aire i el del costat l'havia de collir abans tocar terra i el passava de la mateixa manera a l'altre. Si no el collia i s'esclafava per complet en terra, ara no sabia dir-te si la persona que havia fallat pagava alguna penyora o no. Tal vegada es retirava del joc simplement.

“A PELAR PANOTXES”

Abans Bétera era de molta horta i havia gran quantitat de cases que conreaven terres dedicades a la dacsa. Quan recollien les panotxes, invitaven a quadrilles de xiques i xics a casa seua per a pelar-les. A

vegades, algunes panotxes al obrir-les eixien amb el gra de color roig. Quan això passava, el xic o la xica havia de cridar fort: “*una roja*” i ràpidament s’alçava i anava a buscar al nuvi o novia per a donar-li una besada. Així es passaven la vesprada i part de la nit fins acabar de pelar totes les panotxes.

Els amos de la casa, en acabar, feien una espècie de pisolabis a base de carabassa o moniato torrats, acompanyats de copes de conyac o mistela, a més a més de pastes casolanes.

*Colla d'amics en
el Mas d'Aguirre
(1949)*

Juan Fuentes Aloy